

“ฉุกคิดสักนิด เรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ก่อนเปิดตลาดเมืองนอก”

การเตรียมตัวของผู้ประกอบการคนไทยที่ต้องการไปบุกตลาดในต่างประเทศ ต้องเตรียมตัวให้พร้อมอย่างไร เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น

ก่อนที่จะไปถึงตลาดต่างประเทศ อยากเล่าให้ฟังถึงหลักการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยว่ามีกี่ประเภท อะไรบ้าง ถ้าพูดถึงทรัพย์สินทางปัญญาหลักๆ มี 5 ประเภท คือ **เครื่องหมายการค้า** **แบบผลิตภัณฑ์** **สิทธิบัตร** **อนุสิทธิบัตร** และ **ลิขสิทธิ์** และแต่ละประเภทมีเงื่อนไข และคุณสมบัติที่แตกต่างกันอย่างไร ถ้าลองลึกในรายละเอียดของแต่ละประเภท จะพบถึงความแตกต่างของทรัพย์สินทางปัญญากล่าวคือ

เครื่องหมายการค้า คือ เครื่องหมาย โลโก้ รูปภาพประดิษฐ์ คำ ลายเซ็น กลุ่มของสิรูปรางรูปทรง โดยต้องมีลักษณะเฉพาะ (หรือลักษณะบ่งเฉพาะ) ไม่มีลักษณะต้องห้าม และไม่เหมือน หรือคล้ายกับเครื่องหมายของผู้อื่น เครื่องหมายการค้ามีอายุการคุ้มครองคราวละ 10 ปี สามารถต่ออายุได้และมีความจำเป็นต้องนำเครื่องหมายการค้ามาจดทะเบียน ซึ่งการจดทะเบียนใช้เวลาประมาณ 18 เดือน

แบบผลิตภัณฑ์ คือ งานประเภทรูปแบบ 2 มิติ หรือ 3 มิติ เช่น แบบหรือรูปทรงของผลิตภัณฑ์ ลายผ้า เป็นต้น โดยแบบผลิตภัณฑ์นี้ต้องใหม่ หรือเป็นเจ้าแรกในโลก และสามารถใช้เป็นแบบในทางอุตสาหกรรมได้ แบบผลิตภัณฑ์มีอายุการคุ้มครอง 10 ปี และไม่สามารถต่ออายุได้ ผู้ประกอบการจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้การจดทะเบียนใช้เวลาประมาณ 2 ปี

สิทธิบัตร คือ เทคโนโลยีใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวผลิตภัณฑ์ หรือกรรมวิธีการผลิต ทั้งนี้สิทธิบัตรต้องเป็นของใหม่ เป็นเจ้าแรกในโลก มีขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้ การคุ้มครองสิทธิบัตรนั้นยาวนานถึง 20 ปี แต่ทว่าไม่สามารถต่ออายุการคุ้มครองได้ เจ้าของผลงานสิทธิบัตรจำเป็นต้องจดทะเบียน และใช้เวลาดำเนินการจดทะเบียนประมาณ 4 ปี

อนุสิทธิบัตร คือ เทคโนโลยีใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวผลิตภัณฑ์ หรือกรรมวิธีการผลิต และต้องมีความใหม่ เป็นเจ้าแรกในโลก อีกทั้งอนุสิทธิบัตรต้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้ อนุสิทธิบัตรมีอายุการคุ้มครอง 6 ปี แต่สามารถต่ออายุได้ถึง 2 ครั้งๆ ละ 2 ปี หรือมีอายุการคุ้มครองเท่ากับ 10 ปี ในการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรนั้นใช้เวลาประมาณ 2 ปี

ลิขสิทธิ์ คือ งานเขียน เพลง ทำเดิน งานศิลปะ ภาพวาด ภาพถ่าย ภาพร่าง รูปปั้น แบบอาคาร ซึ่งต้องไม่ใช่งานที่ไปลอกเลียนแบบงานของผู้อื่นมา อาจมีความเหมือนหรือคล้ายโดยบังเอิญได้ ทั้งนี้ลิขสิทธิ์ เจ้าของผลงานไม่ต้องจดทะเบียน เพราะลิขสิทธิ์คุ้มครองทันทีเมื่อสร้างสรรค์งานเสร็จ โดยลิขสิทธิ์นั้นถ้าเป็นของบุคคลธรรมดาจะคุ้มครองตลอดชีวิต และนับไปอีก 50 ปีนับจากเสียชีวิต ส่วนนิติบุคคลคุ้มครอง 50 ปี ขณะที่ศิลปะประยุกต์ จะมีอายุการคุ้มครอง 25 ปี

เมื่อรัฐจรรยาบรรณทางปัญญากันโดยละเอียดแล้ว ก็ต้องกล่าวถึงแนวโน้มการดำเนินการปราบปรามการละเมิดในระดับสากลว่าได้มีการดำเนินการใดไปบ้างแล้ว ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการไปหลากหลายรูปแบบ เช่น การเพิ่มโทษอาญา, การให้ศุลกากรเข้ามาจับกุมมากขึ้นในการสกัดการนำเข้า-ส่งออกสินค้าละเมิด รวมทั้งสินค้าผ่านแดน หรือถ่ายลำเรือ และให้ศุลกากรมีอำนาจในการติดตาม ตรวจสอบสถานที่เก็บสินค้า, มีการร่วมมือแบบบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามการละเมิด, การแลกเปลี่ยนข้อมูลละเมิดระหว่างภาคเอกชน และภาครัฐ, การจัดทำ Model Guideline ในเรื่องการปราบปรามการละเมิด, การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการตระหนักและเคารพในสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรู้จักการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของตน

ในส่วนของผู้ส่งออกต้องปฏิบัติตัวอย่างไรเมื่อจะส่งสินค้าออกไปต่างประเทศ หรือเมื่อนำสินค้าไปแสดง ในเรื่องนี้กรมทรัพย์สินทางปัญญาขอให้เทคนิคการเตรียมความพร้อมดังต่อไปนี้

- ✚ ทำความเข้าใจกับระบบทรัพย์สินทางปัญญาเบื้องต้นของประเทศที่จะส่งสินค้าไปจำหน่าย เนื่องจากแต่ละประเทศจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน โดยบางประเทศอาจอิงกับระบบภูมิภาค เช่น ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป เป็นต้น
- ✚ ศึกษากรอบอำนาจหน้าที่ของสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาของแต่ละประเทศให้ละเอียด
- ✚ จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในทุกตลาดที่จะส่งสินค้าไปจำหน่ายและตลาดที่มีแนวโน้มจะเป็นแหล่งผลิตสินค้าปลอม
- ✚ วางแผนการจดสิทธิบัตรให้แก่นวัตกรรม หรือจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ของตนในประเทศต่างๆ อีกทั้งต้องทำการศึกษาประเทศที่มีความร่วมมือเกี่ยวกับการตรวจสอบสิทธิบัตรระหว่างกันประกอบด้วย
- ✚ ติดตามความเคลื่อนไหวของการพัฒนากฎหมายไทย โดยเฉพาะการเข้าเป็นภาคี PCT และ Madrid Protocol เพื่อใช้ประโยชน์จากระบบได้อย่างเต็มที่
- ✚ เรียนรู้วิธีการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการเจรจาต่อรองทางธุรกิจ เช่น ใช้สิทธิบัตรเป็นเครื่องมือต่อรองในการเจรจาร่วมทุน

- ✚ เรียนรู้การวิเคราะห์ข้อมูลสิทธิบัตรเพื่อประโยชน์ในการวิจัยและพัฒนา ตลอดจน การคาดการณ์แนวโน้มของเทคโนโลยีและตลาดในอนาคต รวมทั้งคู่แข่งหรือผู้ร่วม ทุนในตลาด
- ✚ เรียนรู้วิธีการประดิษฐ์เครื่องหมายการค้าที่ดี เช่น ต้องไม่พ้องรูป/ พ้องเสียงกับ เครื่องหมายของผู้อื่น ต้องไม่ใกล้เคียงกับลักษณะของสินค้า และควรมีลักษณะที่ จดจำง่าย สามารถตีพิมพ์ในสื่อได้หลากหลาย และต้องไม่เป็นตัวอักษรย่อสองหรือ สามตัว
- ✚ เรียนรู้วิธีการสร้างแบรนด์ และการสร้างความจดจำในแบรนด์
- ✚ เรียนรู้วิธีการขอรับความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในหลากหลายรูปแบบให้แก่ สินค้า 1 ชิ้น ตัวอย่างเช่น หากรูปแบบผลิตภัณฑ์มีลักษณะพิเศษไม่เหมือนใคร อาจ ต้องจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์ก่อน และเมื่อใช้จนคนเกิดการจดจำในแบบผลิตภัณฑ์ นั้น ๆ แล้ว อาจพิจารณานำไปจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าสามมิติ (รูปร่าง รูปทรง) ต่อไป
- ✚ ในกรณีผู้ผลิตสินค้า Original Equipment Manufacturer (OEM) ควรอ่าน สัญญาให้ละเอียดว่าตนมีสิทธิอย่างไรบ้าง
- ✚ ศึกษาวิธีการผนวกแผนการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาเข้ากับแผนธุรกิจ
- ✚ ติดต่อขอรับความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญทันทีที่เมื่อเกิดข้อพิพาท เพื่อบรรเทาความ เสียหายให้น้อยที่สุด
- ✚ ติดต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อขอรับความช่วยเหลือและคำแนะนำ

สำหรับกรมทรัพย์สินทางปัญญานั้น ได้มีการเตรียมพร้อมให้ความช่วยเหลือ ผู้ประกอบการที่เผชิญปัญหาโดยถือเป็นเรื่องสำคัญและเร่งด่วน โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา พร้อมทั้งจะให้คำปรึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิทธิ, การให้คำปรึกษาเบื้องต้นเมื่อถูก ละเมิดสิทธิ หรือตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่าละเมิดสิทธิในต่างประเทศ, ให้ความช่วยเหลือผู้ส่งออกที่ ประสบปัญหาและอุปสรรคในการจดทะเบียนในต่างประเทศ และช่วยเหลือผู้ส่งออกที่ประสบ ปัญหาถูกละเมิดสิทธิในต่างประเทศ

เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ส่งออก กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้เผยแพร่ข้อมูล การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศ 30 ประเทศไว้ในเว็บไซต์ www.ipthailand.org หรือติดต่อโดยตรงที่ฝ่ายปกป้องและคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา กรม ทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ โทร. 0-2547-4651

ที่มา : วารสารทรัพย์สินทางปัญญา ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มีนาคม 2552. หน้า 8-9.